

Delavsko upravljanje, gledano skozi zapisnike

TOVARNE VAGONOV - KRALJEVO

Od 31. avgusta leta 1955 pa do 2. februarja leta 1956 so imeli v tovarni vagonov v Kraljevu 7 sej delavskega sveta. Na teh sejah je bilo 16 točk dnevnega reda, razen tega pa še vrsta posameznih vprašanj pod običajnim imenom »razno«. To pomeni, da so v tovarni imeli mesečno nekaj več kot eno sejo, kar ustreza zakonskim predpisom in — kot je videti iz zapisnika — tudi potrebam podjetja.

Pomembnejše točke dnevnega reda so bile: pretres šestmesečne bilance, poročilo upravnega odbora o delu in poslovanju upravnega odbora od zadnje seje delavskega sveta do dneva zasedanja (1) in sicer nekajkrat, pretres in sprejetje pravilnika o normah itd.

Delavski svet je razpravljal o velikih problemih svoje ekonomske politike (dosti več analiz kakor pa planov). Iz zapis-

nika je vidno, da je bilo njegovo delo obilno in vestno. Vendar kaže, da delavskemu svetu ni popolnoma jasno, kako naj razpravlja, kaj naj odloči sam, kaj pa naj prepusti upravnemu odboru in direktorju. Je zelo dosti koristnih primerov diskusije in kritike upravnega odbora in tehničnega vodstva, kar priča, da delavski svet dobro opravlja nadzorno funkcijo. Toda razpravljali so tudi o vprašanjih, ki spadajo v delokrog drugih organov. Podrobnosti iz vsakodnevnega poslovanja so raztezali in o njih diskutirali verjetno več ur, kar pa je bilo popolnoma nepotrebno.

Delavski svet ima vsekakor pravico razpravljati o vsakem vprašanju in določati smernice za delo upravnega odbora in direktorja podjetja, toda ne more odločati o tistih stvareh, ki spadajo v njihov delokrog.

Razpravljanje o podrobnostih

Prvi primer!

Iz zapisnika: »... tovariši, mene zanima povečanje plače na uro tovariša... (ki izdeluje vrvi) od 38 do 54 dinarjev. Kako se je mogel ta delavec v tako kratkem času prekvalificirati, da se mu je plača od ure povečala za 16 dinarjev...«

»Inž. ... navaja, da so vrvi pletli po delovnem času in da so »pripravo za delo« plačali po 54 dinarjev na uro. Na neki konferenci (?) je bilo sklenjeno, da se zaposli delavec, ki bo pletel vrvi v delovnem času. Stvar »pripravljalnega dela« je, če je moč braniti plačilo od ure v znesku 54 dinarjev za to delo.«

»Član delavskega sveta tovariš ... navaja, da nimamo delovnega mesta za pletenje vrvi. Treba je predložiti delavskemu svetu, da se tako mesto vzpostavi.«

Član delavskega sveta: »delavec, ki plete vrvi, ni kvalificiran delavec, marveč je samo izpučen za to delo. Menim, da mu je treba plačati po 42 dinarjev na uro.«

Član delavskega sveta: »Predlagam, naj delovno mesto ostane, kakor je odločil upravni odbor, ker na to mesto pride lahko tudi kakšen kvalificiran delavec.«

O tem vprašanju t. j. o višini tarifne postavke za to delovno mesto je diskutiralo še 12 članov delavskega sveta. Na koncu razprave so sprejeli predlog upravnega odbora.

Drugi primer:
Član delavskega sveta ... »navaja, da ni zadovoljen z delom upravnega odbora, ker troši dosti denarja za reklame, ki ne prinašajo podjetju nikakršnih koristi in trdi, da reklama nima nobenega drugega smisla, kakor da pomaga časopisu. Tovarna ni sklenila nobene pogodbe na podlagi reklame...«

Član delavskega sveta: »Ni mi jasno, zakaj smo dali to reklamo v... (ime časopisa) in v kakšne namene nam koristi.«

Direktor tovarne: »... našemu podjetju ni bilo treba oglaševati, toda predstavniki založniškega podjetja iz ... so bili pri ... (funkcionarju) ljudskega odbora in predsednik je pripo-

ročil, naj imenu naše komune dajo oglase naše podjetje, Magnohrom, Azbest in še neka druga podjetja. Ta časopis ima namen poudariti moč naše komune in njeno povezanost z drugimi komunami. V ta namen smo sklenili, da damo v ta časopis oglaš.«

Sicer pa poudarja, da je odbil mnogo reklamiranja. Diskutiralo je samo 14 članov delavskega sveta.

Predsednik delavskega sveta je zaključil diskusijo: »Če upravni odbor v zmoti napravi kakšno napako, je moč odlobo preklicati. Strinjam se, da je treba člane upravnega odbora opozoriti, naj ne delajo več takih napak.«

NASA PRIPOMBA

Kadar delavski svet razpravlja podrobna vprašanja iz delokroga upravnega odbora in direktorja, mora priti vloga predsednika delavskega sveta v polni meri; do izraza. Ta mora delavski svet opozoriti, v čigavo pristojnost spada določeno vprašanje in kaj lahko stori delavski svet. V drugem primeru mora opozoriti delavski svet, da posamezno oglaševanje sploh ne spada pred delavski svet, pač pa pravica, da omeji sredstva za samostojno razpolaganje, ki bi služila za reklamiranje. Delavski svet lahko v ta namen ničesar ne odredi, lahko pa predvidi večje ali manjše vsote (tovarna vagonov ima v Jugoslaviji praktično samo enega — Jugoslovanske železnice). Toda ne smotno in načelno napadno je, če delavski svet odloča o posameznih primerih reklame (v tem ali drugem časopisu itd.), razen ako gre za morebitne povere, kar pa očitno ni bilo v omenjenem primeru v tej tovarni. Delavski svet ne more vedeti, kateri časopis je boljši za konkretno objavo glasov, niti mu tega ni treba vedeti. Predsednik delavskega sveta bi moral na to opozoriti člane sveta in — ako je v njegovi moči, ako to ne bi bilo nedemokratsko — obrniti diskusijo s tega vprašanja na načelno omejitev reklamiranja, če vidi, da to želi člani delavskega sveta.

To je tudi vloga predsednika delavskega sveta. Voditi sejo ne pomeni samo mehanično dajati besedo in vzdrževati formalno disciplino, marveč določati dnevni red, aktivno voditi diskusijo in formulirati sklepe. Aktivno voditi diskusijo pomeni obratiti pozornost delavskega sveta na njegove pravice v mejah demokratičnosti in ne dovoliti ponavljanja. Kadar pa je potrebno, mora tudi omejiti pravico govora v diskusiji na določen čas. Delavski svet ni parlament, ki bi imel popolnoma predpisano proceduro, toda povsod, kjer odloča večji kolektiv, obstoječa pravila diskusije in odločanja. Predsednik delavskega sveta mora vedeti, kdaj je

Nezadostna diskusija o ugotovitvah inšpekcije

Referent: »Finačna inšpekcija je pregledala, kako se izvršujejo predpisi Uredbe o plačah in je na podlagi preiskave izdala sklep, po katerem se moramo ravnati... ker so bile ugotovitve inšpekcije glede tarifnih postavk netočne, zato se nismo ravnali po njenem sklepu in se pritožili... glede točke 11 odločbe inšpekcije pa smo zahtevali podaljšanje roka«. (Prebrani so sklepi inšpekcije.)

NASA PRIPOMBA

O ugotovitvah inšpekcije niso razpravljali. Upravni odbor se

Pravilnik o premiranju

Sej priprave za delo: »Na zadnji seji delavskega sveta so padle nekatere pripombe glede pravilnika o premiranju.«

Referent: »Komisija je zasedala, pregledala pripombe in sklenila naslednje: šef se (v določenih oddelkih) premira s 7, inžiner s 6, tehnik s 3, pomočniki in poslovodje s 3 do 6 poenov. Po podatkih, ki smo jih dobili od zapisovalca, je s premiranjem zajeto 75% delavcev. Prvi oddelek je dobil (verjetno skupaj) 20, drugi 54, tretji 10, šesti 11, sedmi 10 poenov itd.«

Član delavskega sveta: »navaja, da ni moč ugotoviti vrednosti sektorja (misli na oddelke), če sektor ne bi bil važen, bi ga tudi ne bilo. Premirati je treba samo tiste, ki delajo izključno v proizvodnji... Pripominja, da je treba določiti poene tudi za šefa konstrukcijskega biroja.«

Član delavskega sveta: »... da se upravni odboru ali direktorju prepusti določeno število poenov, ki naj jih dodeli sekretariatu ali arhivu, kadar bodo to zaslužili... Meni, da je pravilno, da ne pridejo vsi sektorji v poštev za premiranje, čeprav so važni...«

Član delavskega sveta: »navaja, da fizični delavci ni treba premirati in da so izpustili konstrukcijski biro...«

Član delavskega sveta: »Menim, da je treba zavrniti premiranje delavcev, ki delajo po normi, kajti le-ti lahko dobijo premije (verjetno misli večjo plačo) če presežejo normo... Menim, da sekretariat in gospodarsko-računski sektor ne pride v poštev za premije.«

Član delavskega sveta: »Menim, da je komercialni sektor važna za proizvodnjo. Toda

kakšna stvar zrela za odločanje, kdaj nastane razvlačenje, napolneno ponavljanje itd. Izbrati mora pot najbolj učinkovitega delovanja delavskega sveta.«

V prvem primeru je delavski svet pristojen, da potrjuje nova delovna mesta in njihove tarifne postavke (člen 20 uredbe o plačah). Tu je samo ta problem, da predsednik sveta oceni, ali so možnosti, da ne bi o enem delovnem mestu diskutiralo nič manj kot 17 članov delavskega sveta.

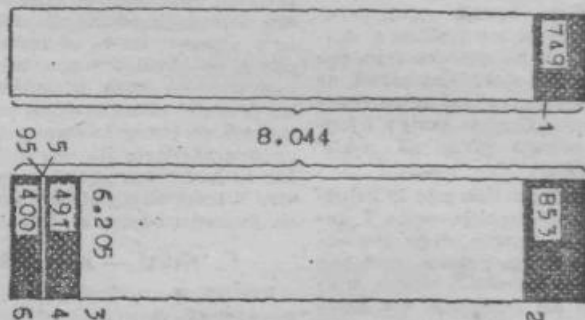
Predsednik delavskega sveta dostikrat opravlja take pose, ki mu sploh ne pripadajo (mešanje v operativno, nalaganje drugih funkcij izven sej delavskega sveta itd.).

Referent: »Finačna inšpekcija je pritožila, kar je sicer popolnoma v redu. Toda težko pa je razumeti, da ni bilo o tem niti besedice diskusije. Lahko se zgodi, da so ugotovitve in zahteve inšpekcije netočne, zato je predvidena pritožba, toda ugled inšpekcije zahteva, da se o tem odpre diskusija in da se objasnijo razlogi inšpekcije in razlogi podjetja. Iz zapisnika ni razvidno, da bi tako postopali, s čimer pa ni rečeno, da dejansko niso. Ali ne bi bilo boljše, če je tako tudi po drugih podjetjih, da se berejo samo pravočasne rešitve.«

predlagam, da se komercialni sektor ne premira.«

Glasovanje: »Večina je sklenila, da se komercialni sektor ne premira. Prav tako tudi ne gospodarsko-računski, kakor tudi ne sekretariat tovarne.«

SESTAV SVETOV OKRAJNIH LJUDSKIH ODBOROV

V naši državi obstoji 841 svetov okrajnih ljudskih odborov. Slika nam kaže sestav teh svetov glede na poklic in spol njihovih članov.¹

Slika nam kaže, da delavci še vedno niso v zadostni meri zastopani v okrajnih svetih. Od 8.044 članov svetov ljudskih odborov je samo 853 delavcev, medtem ko je uslužbencev 6.205. (Ostali so kmetje, obrtniki in drugi poklici). Celotno v tistih svetih, kjer je prisotnost delavcev neobhodna je njihovo število nezadostno. Na primer, v svetih za gospodarstvo, ki štejejo 1.631 članov, je samo 131 delavec in delavka.

Očitno je tudi majhno število žena v teh svetih. Od 8.044 čla-

nov svetov je samo 749 žena. Žene so nezadostno udeležene celo v svetih za zdravje, socialno skrbstvo in prosveto, kjer lahko z uspehom delajo za reševanje problemov. V svetih za socialno skrbstvo, ki štejejo 920 članov, dela komaj 200 žena, v svetih za ljudsko zdravje pa je od 888 članov samo 145 žena itd.

Kakor vidimo, struktura svetov ljudskih odborov ni povoljna zaradi slabe udeležbe delavcev in žena. Zato bi treba delavce in žene v večjem številu vključiti v te pomembne organe upravljanja.

¹Podatke o sestavu svetov občinskih ljudskih odborov bomo priložili v prihodnji številki.

Sklep

Delavski svet tovarne dela zelo intenzivno ob udeležbi velikega dela članov delavskega sveta v diskusijah in pri sprejemanju sklepov. Delavsko upravljanje je dobilo svoje mesto v tovarni. Manjša pretiravanja, ki smo jih omenili, niso bistvena za delo delavskega sveta. Kdaj jih bodo popravili, je samo vprašanje časa in izkušnje.

Dr. Nikola Batog